Kronik af

Pensioneret oberst: Debatten om Forsvaret mangler retning og sammenhæng

I mangel på en samlet plan fra Forsvarets egen hånd, er det ganske urimeligt at klandre journalister og politikere for selv at finde på mere eller mindre relevante spørgsmål og svar, skriver Jess Møller Nielsen, der mener, at Forsvaret har mistet evnen til at udvikle og planlægge i et langsigtet strategisk perspektiv.

17. april 2024 kl. 05.00

Jess Møller Nielsen
Oberst (pens.). Senioranalytiker Institut for Militær Analyse, Foredragsholder, Virksomhedsrådgiver.

Dette indlæg er alene udtryk for skribentens egen holdning. Alle indlæg hos Altinget skal overholde de presseetiske regler.

Debatten om milliardinvesteringerne i det militære forsvar savner retning og sammenhæng. Både blandt politikere, internt i Forsvaret og i medierne debatteres emner som Rusland, Nato, EU, luftforsvar, brigader, fregatter, styrkemål, personelmangel og kuldsejlede materielanskaffelser på kryds og tværs uafhængigt af hinanden.

Et konkret eksempel er debatten om værnepligt, der kører i ring for eller imod, momentvis afsporet af detaljer om køn, religion og "gavntjeneste", men helt uden sammenhæng til den operative opgave.

Et andet eksempel er debatten om Hjemmeværnet, der hæmmes af romantiske minder fra den kolde krig. Med mellemrum bruges det meget lidt flatterende udtryk: "Er der en voksen tilstede?" Alt dette til trods for at milliardinvesteringerne kan få økonomisk konsekvens for velfærdssamfundet, og i sidste ende handler om danskernes overlevelse og nationens eksistens.

Hvad er endemålet?

Årsagen kan være, at Forsvaret har mistet evnen til at udvikle og planlægge i et sammenhængende og langsigtet strategisk perspektiv. Her er det nyttigt at vide, at Forsvaret styres under overskrifterne udvikling, produktion og indsættelse.

Indsættelse er meget konkret deployering og indsættelse af enheder i en skarp opgave et eller andet sted i verden. Produktion er uddannelse af enkeltpersoner og enheder med mere, så de kan indsættes troværdigt. Udvikling er den del af Forsvarets virksomhed, der skal give svar på, hvordan man producerer og indsætter enhederne.

Når debatten om Forsvaret savner retning og sammenhæng skyldes det ikke nødvendigvis, at der fra politisk side tales med uld i mund om, hvilken effekt man ønsker at få ud af investeringerne i Forsvaret. Beskyttelse af kongeriget, troværdigt medlemskab af Nato, EU og FN, færrest mulige faldne og sårede soldater, effektiv udnyttelse af skattekronerne og mindst mulig negativ påvirkning af det civile samfund i fredstid.

Alt sammen eksempler på legitime politiske forventninger. Så langt så godt. Men hvor er det samlede og argumenterede militærfaglige oplæg til, hvordan de politiske forventninger kan imødekommes?

Hvad er den konkrete militære opgave? Hvilken geografi taler vi om? Hvad skal værnene kunne? Hvor hurtigt skal enhederne kunne være klar til kamp? Hvem er vi afhængige af? Hvad kan modstanderen? Hvem kan vi samarbejde bedst med? Hvor mange fastansatte og/eller værnepligtige soldater kan Forsvaret bestå af? Hvad kan vi bruge hjemmeværnets frivillige til? Hvordan kan enhederne uddannes? Hvor kan enhederne geografisk placeres i fredstid? Hvad skal der bruges af materiel og infrastruktur? Hvad koster det? Hvad er der af meningsfulde til- og fravalgsmuligheder for politikerne?

Kort sagt: "Hvordan kan det samlede militære forsvar se ud i endemålet, hvordan kommer vi derhen, og hvad er konsekvenserne?"

Forsvarschefens rolle

Som nationens øverste militærfaglige rådgiver skal forsvarschefen i sammenhæng og overbevisende kunne svare på alle disse spørgsmål, og flere til.

Svarene skal inden for rammerne af den militære sikkerhed oplyse landets borgere og give folketing og regering et troværdigt grundlag for forhandling og beslutning. At svare kortsigtet og fragmenteret på hvert enkelt spørgsmål er ud fra en samfundsøkonomisk og militærfaglig betragtning risikabelt, og kan bevisligt medføre et katastrofalt tab af troværdighed for den militære ledelse.

For eksempel med den konsekvens at politikerne beder andre, ikke militærfaglige, om at komme med forslag. På længere sigt er der risiko for, at der bliver truffet politiske beslutninger, som kun ved tilfældigheder skaber en militærfaglig sammenhæng, derfor er spild af penge og i værste fald koster menneskeliv.

I mangel på en samlet plan fra Forsvarets egen hånd, er det også ganske urimeligt at klandre journalister og politikere for selv at finde på mere eller mindre relevante spørgsmål og svar. Disse vil som hovedregel have rod i den enkeltes personlige dagsorden, egne oplevelser og skelen til hvad der journalistisk og partipolitisk findes klogt. Hensyn til udvalgte militære interesseorganisationer kan også spille ind.

I mangel af bedre vil både politikere og journalister med kyshånd tage imod både kyndige og ukyndige individualister, som også med forskellige mere eller mindre tydelige dagsordener blander sig i debatten. En gang imellem kan det udvikle sig til tragikomisk underholdning i bedste sendetid. På samme måde skal man være påpasselig med kun at skyde på den nuværende forsvarsledelse.

Udfordringer med militærfaglig ekspertise

Fjernelse af evnen til systematisk og strategisk militærfaglig planlægning går langt tilbage. Først ved nedlæggelse af de dele af Forsvaret, der var fokuseret på fremtiden, med adgang til veludbyggede internationale netværk og bemandet med den dygtigste fagkundskab inden for et specifikt fagområde.

Dernæst ved bortfald af viljen til at følge elementære principper for udvikling af militære styrker og i stedet i lukkethed lade de ønskede konklusioner drive de militærfaglige analyser. Senest ved centralisering af den tilbageværende sporadiske militære udvikling ved Forsvarskommandoen, uden at den resterende dybeste fagkundskab fulgte med.

Efter et politisk krav har Forsvarets fokus derudover i årtier været på indsættelserne på Balkan, Irak, Afghanistan, Libyen, Golfen og Mali med flere, hvoraf ingen kan sammenlignes med de indsættelser, der diplomatisk og politisk vurderes at være de primære for Forsvaret i en forudseelig fremtid.

Derfor kan der være alvorlige udfordringer med at have tilstrækkelig militærfaglig ekspertise til rådighed for udvikling af fremtidens forsvar.

På kort sigt er det dog muligt at afvige fra metoden med en meget lukket og topstyret intern planlægningsproces, og i stedet inddrage de eksperter, der måtte være tilbage.

Derudover kan man alliere sig med de meget få kræfter uden for Forsvaret, der vurderes at have den militære ekspertise Forsvaret ikke selv har.

På længere sigt forekommer det dog umuligt at finde argumenter imod en genetablering af evnen til en kontinuerlig strategisk udvikling af Forsvaret, styret af politiske forventninger og den militære faglighed. Formålet skal være, at danskerne og deres politikere får den ønskede effekt ud af de kommende års milliardinvesteringer.